

byly ustaveny "národní týmy" LISu z uvedených zemí (plus "východní teritoria" SRN), jež by měly na starost obnovování datových souborů a komparativní analýzy. Doufejme,

že zájem o tyto nepochybně dramatické procesy se u nás neomezí jen na akademické a univerzitní instituce.

Jiří Večerník

Sjezd českých sociologů a Valné shromáždění Masarykovy české sociologické společnosti

Téma: Postkomunistické Československo 1992 - obavy a naděje

Ve dnech 13. - 15. března se sešel Sjezd českých sociologů doplněný první den o Valné shromáždění Masarykovy české sociologické společnosti. Sociologové se setkali k neokázalému projednání dílčích výsledků své práce. Sjezd nebyl oslavou úspěchů, byl pracovním setkáním, kratičkým zastavením mezi řadou minulých a budoucích výzkumných akcí a dalších pracovních povinností pléna našich sociologů.

Několik slov k valnému shromáždění MČSS. Z úvodního referátu Miloslava Petruska, opětně zvoleného předsedy společnosti, stojí za připomenutí konstatování rozdílů v situaci sociologické společnosti i oboru před listopadem 1989 a dnes. Role sociologie se nyní prosazuje prostřednictvím základních institucí oboru - výzkumných ústavů, fakult vysokých škol a jiných pracovišť, sociologická společnost tedy nemusí nahrazovat jejich vzdělávací, sdružovací, informační nebo sebezáchovné funkce ve vztahu ke svým členům. Zároveň však mnozí, dříve nejaktivnější představitelé MČSS dnes spojují své uplatnění v oboru s vedoucími funkcemi ve státní správě a administrativě a v řízení vědeckých a pedagogických institucí. Masarykova česká sociologická společnost, "... nemusí dnes již nikomu zdůvodňovat svou existenci ... musí však hledat a najít funkční a atraktivní model této existence". V dalším průběhu jednání zvolilo plénum dvacet členů hlavního výboru a z nich přímou volbou deset členů předsednictva a přijalo zásady stanov Masarykovy české sociologické společnosti. Pokud budou přijaty stanovy v duchu těchto zásad, bude značná část budoucího rozhodování pléna probíhat korespondenční formou, včetně budoucích voleb hlavního výboru, předsednictva,

přímých voleb předsedy a místopředsedů. Těžiště konkrétní činnosti společnosti bude i nadále spočívat v práci sekcí.

Téma sjezdu: *Postkomunistické Československo 1992 - obavy a naděje* se projevilo v profilování práce jednotlivých sekcí sjezdu jen dílčím způsobem a nestejnou měrou. Významně bylo patrné zejména ve večerní diskusi u kulatého stolu: *Co se děje, kam spějeme a co o tom víme?* Zrcadlo nastavené sociologií ukázalo, že na mnohou otázku sice umíme odpovědět, že však sociologie jen málo pronikla do sféry rozhodování a ovlivňování každodenního života lidí tak jako například ekonomie, architektura, medicína nebo další obory lidské činnosti. Jakou roli má hrát sociolog, zda má být především analytikem nebo především "konstruktérem" společenských vztahů a institucí, diskuse definitivně nevyřešila. Podle mého názoru se v této otázce sociologové univerzálně neshodnou nikdy.

Sjezd měl několik charakteristických rysů. Z pohledu vnějšího pozorovatele to byl sjezd pracovní, nijak nákladný, místy zajímavý, místy všední. Touto svou sympatickou strízlivostí byl přímým protikladem sjezdu ve Štrbském plesu, který byl nákladný, plný nerovností, rozdílů a předstírání. Tento dnešní splnil běžná, ne však přemrštěná očekávání. Ukázal potenciál jednotlivých sociologických pracovišť. Ukázal širí záběru i mezery v zájmu sociologů, rozdílnou náročnost, s níž autoři přistupují k problémům a jejich řešení, současné meze i budoucí možnosti naší sociologie.

Pracovní jednání sjezdu začalo v sobotu. Probíhalo v budově, kterou obci sociologů na dva dny zapůjčila Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy. Zahájeno bylo neokázale, pracovně, a to současně v osmi paralelních sekcích. Jména sekcí napoví obsahové rozrůznění témat projednávaných na sjezdu: *Transformace sociální struktury. Sociální politika. Národnostní, etnické a regionální souvislosti*

transformace. Sociální souvislosti ekonomických proměn. Sociální souvislosti politických transformací. Kulturní aspekty sociálně ekonomických proměn. Armáda a společnost. Sociologie venkova a zemědělství. Sociologů se sešlo ke dvěma stům. Posluchárny byly naplněny a krátké referáty ve většině sekcí dovolily vystoupit mnoha referentům i diskutujícím.

Není možné, aby jeden účastník sjezdu získal přehled o práci několika sekcí. Účastnil jsem se jednání sekce zaměřené k národnostním, etnickým a regionálním aspektům přeměn. K jejímu zdaru přispěla účast početně i intelektuálně silné skupiny sociologů ze Slovenska. Vystoupení i diskuse k nim byly stručné, střídaly se pohledy i přístupy. Zazněl zde teoretický výklad pojetí národa právě tak jako výsledky z výzkumů.

Nahlédl jsem také do části jednání sekce k transformaci sociální struktury a měl jsem štěstí na zdařilý referát ukazující velice přehlednou formou výsledky multivariačních výzkumných technik v grafické podobě. Myslím, že byl takovou reklamní skříní naší aplikované metodologie, ukázkou pokročilé a všem srozumitelné aplikace náročných postupů matematické statistiky. Čtenáři mi jistě odpustí, že vynechám jména autorů příspěvku a referátu. Vzhledem k nereprezentativitě pohledu jsem téměř jistě opomenul mnohé jiné, neméně zdařilé referáty a více, než na konkrétní pochvalu mi nyní záleží na tom, abych vyjádřil svůj pocit, atmosféru jednání, osobní dojem ze sjezdu.

Mimo zasedání sekcí proběhlo během sjezdu několik kulatých stolů. Jeden z nich měl za úkol najít jednu nemalou generaci těch mladších sociologů, která se jakoby ztratila. Nevím však bohužel, zda se ji účastníkům kulatého stolu podařilo najít.

Dalším kulatým stolem bylo setkání nad tématem výuky metodologie při profesionální přípravě sociologa. Při tomto kulatém stole se sešli zástupci českých i moravských fakult připravujících sociology. Výměna informací o nárocích a skladbě výuky metod a technik, metodologie, statistiky, matematiky, logiky, demografie a základů výpočetní techniky sice nepřinesla žádný převrat ve výuce. Přítomní se však myslím všichni inspirovali příklady

svých kolegů a shodli se na názoru, že je nutné podpořit a urychlit tvorbu a zveřejňování učebních pomůcek a dalších publikací z oblasti metod a technik sociologického výzkumu. Paralelně s tímto nedělním kulatým stolem probíhalo setkání sociologů s žurnalisty a nakladateli.

Zdařilý, podle mého osobního názoru, byl kulatý stůl s českými sociology působícími v zahraničí. J. Krejčí z Univerzity v Lancasteru, M. Disman z Univerzity v Torontu, I. Šrubař z Univerzity v Konstanz, B. Utitz ze SRN a I. Bayer z Univerzity v Münsteru, představovali jen část zahraničních účastníků sjezdu, to byli ti, kteří se zúčastnili panelu. Atmosféra optimismu, s níž posuzovali dosažené výsledky práce československých sociologů, doufejme, nebyla jen zdvořilým gestem. Byla samozřejmě také závazkem do budoucna.

V pátek večer, jako součást programu sjezdu, byl promítnut film z televizní dílny skupiny *Film a sociologie* - sociologicky laděný dokument o nezaměstnaných, o jejich pohledu na vlastní situaci v roli nezaměstnaného, na její příčiny, na to, kdo je podle nich viněn, kdo ji má řešit. Po této předpremiéře proběhla diskuse s členy skupiny *Film a sociologie*. Byl to zdařilý večer.

Co se Sjezdu českých sociologů podařilo a v čem by ten příští mohl být lepší? Mnohé, co se sjezdu zdařilo, bylo díky nesmírné obětavosti několika málo nadšenců, kteří se na přípravě sjezdu podíleli prakticky od počátku. My ostatní, kteří jsme se přidali později nebo s menším zápletem, bychom měli příští podobnou akci chápat jako věc cti celé sociologické obce. Ubylo by drobných, a nutno podotknout, že v naprosté většině úspěšných improvizací spojených s přípravou sjezdu, přibýlo by klidu a soustředění na profesionálně perfektně odvedenou práci.

A jaký si ze sjezdu odnáším osobní pocit? Především, že je nás hodně. Kdyby každý napsal za rok jeden zdařilý článek a za tři roky dobrou knihu, bylo by sociologii vidět také mimo zdi sociologických pracovišť. Příklady, že to jde, i vzorů, jak to jde, bylo již na tomto sjezdu dostatek. A to mne do budoucna naplňuje optimismem.

Hynek Jeřábek